

Az erdei iskolák hatékonyabb működésének lehetőségei

Az ember és a természet kapcsolata új formában jelentkezett az elmúlt évtizedben, illetve napjainkban. Ma már nemcsak a létfenntartáshoz szükséges javak tárolóját látjuk a természetben, hanem testi, lelki javak hordozóját is. Keressük azt a környezetet, amelyben kikapcsolódhatunk; ahol a mai civilizációs ártalmak okozta megterheléseink enyhülnek. A domborzatilag kevésbé változatos tájban is tiszta levegőjével, állatvilágával, nyugtató tájképpel az erdő gyakorolja a legnagyobb hatást az emberre. Szépségei még a fáradt embernek is örömet, felüdülést okoznak; levegője, nyugalma gyógyulást, szellemi-fizikai feltöltődést biztosít.

Erdőmérnök-tanári diplomamunkámban vizsgáltam a soproni erdei iskolák működését és hatásukat a város környezet-kultúrájára. Az erdő védelmi és üdülési szerepének erősödése az erdei iskolák megjelenését és egyre szélesebb körű elterjedését tette lehetővé. Érdekelt, hogy szeretett városomban hogyan működnek az erdei iskolák; valamint a soproniak, kicsik és nagyok, pedagógusok és nevelők hogyan vélekednek ezekről az újszerű intézményekről.

Az erdei üdülést korábban csak egyes csoportok vették igénybe, ma viszont a természetbe vágyók sokasága járja erdeinket. Így az erdészet és erdőgazdálkodás az érdeklődés középpontjába került. Minket, erdészeket többek között két fő cél vezérel: a szociális és a gazdasági igények kielégítése. Mindkét tevékenység a közjólétet szolgálja, mégis sokszor a fakitermelés ellenérzést vált ki azokban, akik a természetet szeretik, de az erdőben elvégzett munkáinkat, azok okait, következményeit alaposan nem ismerik. Ezért a ma erdészének ki kell használnia a kikapcsolódni vágyók erdőszeretét, és elsősorban általuk, helyes propagandával meg kell ismertetni mindenkivel az erdő szépségeit, az erdei életközösségek összetett és bonyolult működését és az erdőgazdálkodás rejtelmét. Természetesen nem sok kis erdészt kell nevelni, hanem az egyszerű közjóléti erdőgazdálkodást kell tudatosítani. Az is remek lenne, ha – a közönségkapcsolati programok segítségével – minden ember megismerné legalább a közvetlen élő és élettelen környezetét, az ott felfedezhető apró örömköket. Az év bármely szakában és a világ bármely pontján lehetőség van arra, hogy „kiszabadulva” a természetbe, akár egy apró sétával, barangolással, szemlélődéssel merítsünk a természet kifogyhatatlan szépségeiből. Az idős faállományú erdők elődeink munkájának eredményei, az új erdők telepítésével, az erdei üdülés megteremtésével pedig a jövő nemzedékének dolgozunk.

Az erdei iskola a környezeti kultúra ki-

alakításának egyik leghatékonyabb eszköze és színtere. Ezen gondolatok jegyében tanulmányoztam a Sopron környéki erdei iskolákat, – nem egymáshoz hasonlítva működésüket, hanem – vizsgálva hatékonyságukat, ezzel együtt felmérve a lakosság természet és a szakmánk iránti érdeklődését, véleményét.

Az eredmények az iskolák részéről nagyon pozitívak és biztatóak, de sajnos még mindig nagy az érdeklődés hiánya és a tájékozatlanság. Általánosságban elmondható, hogy elindult valami, tapasztalható az igény, mérhetőek az eredmények, megkezdődött a szemléletváltás, de további eredmények elérése érdekében újabb ötletekre, módszerekre lenne szükség. Levonva a következtetéseket, javaslatokat tettem, amelyek segítenének a környezeti nevelés problémáinak leküzdésében.

A soproni iskolák és pedagógusok elégedettek az erdei iskolák működésével, hatékonyak és előnyösnek tartják ezt az újfajta képzési módot. Központi szerepe van a környezeti nevelésnek az iskolák pedagógiai programjaiban (pl. „a diákok ismerjék lakóhelyük természeti értékeit; legyen igényük környezetünk szebbé, tisztábbá tételében; legyenek aktív védelmezői a természetnek, környezetnek; tekintsek értéknek az egészséget, sportoljanak sokat, lehetőleg tiszta, szabad levegőn!”)

Az erdei iskolai programok tantárgyi versenyekre gyakorolt hatása feltűnően pozitívan jelentkezik egyes iskoláknál: „Olyan összefüggésekre és tudásanyagra is rálátást kapnak a tanulók, melyek a tanítási órákon elsikkadtak volna.” „Nagyobb lelkesedéssel jelentkeznek a tanulók a tantárgyi versenyekre.”

A szülők leggyakoribb magatartásfor-

mája az erdei iskolai képzésekkel kapcsolatban sok esetben támogató. Ők is érzik gyermekeiken keresztül, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni környezetünk megismerésére, szeretetére, tiszteletére, védelmére, de sajnos ritkán válnak tette a gondolatok, elképzelések. Az erdei iskoláknak itt teljesednie ki szerepük, hogy a gyermekeken keresztül közvetve vagy közvetlenül hatnának minden korosztályra, nemzedékre.

Magyarországon a lakosság érzelmileg általában nem kötődik oly mélyen az erdőhöz, a környezethez, mint a fejlettebb országokban (pl. Svájcban, Ausztriában, Finnországban), ahol a magánerdő-tulajdonlásokban nem voltak megszakítások, az életszínvonal magas, és az embereket már gyerekkoruktól fogva az erdők szeretetére nevelik. Az érzelmi kötődés és a tulajdon biztonsága ad nagyobb lehetőséget – a profit kísértésével szemben – az erdők megőrzésére és fenntartására. Hazánkban a környezetünk iránt ilyen érzelmi kötődés nem alakulhatott ki, mivel viszonylag alacsony az erdősültségünk, s „abban a bizonyos több, mint negyven év”-ben magánerdő-tulajdonlás nem volt, valamint a nevelési és oktatási rendszer sem törődött az erdőkkel, a közvetlen környezetünk alapos megismerésével. Remélhetőleg a tulajdonszerkezet átalakulása, a gazdaság megerősödése ezen a téren is változást eredményez. Sopron lakossága némi előnyt élvez e tekintetben, mert mind életszínvonal, mind ökotudatosság terén jobb helyzetben van, mint bármely más magyar város.

Kutatásaim folyamán az alábbi következtetésekre jutottam. A társadalomban növekszik az igény a tiszta, egészséges környezet iránt. A magasabb életszínvona-

lú városokban – ahogy Sopronban is – a környezettudatosság, ökokultúra magasabb fokon áll. A jóléti társadalomhoz vezető úton a termékek, szolgáltatások fogyasztása növekszik, aminek egyenes következménye a felhasznált alapanyag, energia és visszamaradó hulladékok mennyiségének emelkedése (s a veszély felismerése után az ugyan drágább, de), a környezetkímélő termékek iránti kereslet megugrása. A város átlagos műveltsége szintén meghatározó tényező, hiszen fontos a problémák felismerése, a korszerű technika igénye, a környezetvédelem figyelembevétele. A fejlett gazdaságú országokban már megfigyelhető jelenség a környezettudatosság.

Sopron város lakossága, mint már többször említettem – a szerencsés földrajzi helyzetéből adódóan – kedvező gazdasági körülmények között él (viszonylag magasak az átlagkeresetek, magas az életszínvonal). A „környezettudatos” életvitelnek tehát a gazdasági feltételei adottak, de ez valahogy mégsem mutatkozik meg olyan mértékben, ahogy arra számítani lehetne. Hiába lenne pénz, idő és energia a környezetkultúra fejlesztésére, a belső indíttatás (s talán még a külső is) hiányzik. A nélkülözés hiánya nemcsak megold néhány problémát, hanem sajnos megváltoztatja az embereket. Szerencsére az erdei iskolák környezeti nevelésben gyakorolt hatása az iskolákon és a gyerekeken keresztül eljut a felnőttekhez, és talán nem minden esetben talál „süket fülekre”. Egyre gyakoribb azoknak az eseteknek a száma, amikor a család legfiatalabb tagja „csábítja” el a szülőket, testvéreket a zöldbe, vagy szól rá a nagybácsira, hogy ne szemeteljen se az erdőben, se az utcán. Kétségtelen, tapasztalható, hogy kedvező irányba megindult a környezetkultúra fejlődése, alakulása

(nemcsak Sopronban, országszerte), de még rengeteg energiába, időbe és pénzbe (melyek sajnos rohamosan fogynak) kerül, mire olyan szintre jutunk el, amikor mindenkinek természetes lesz a környezet ismerete, védelme, nem lesz szükség győzködésre, reklámokra, és az erdei iskolák sem újdonságnak vagy különleges többletképzést biztosító intézménynek számítanak.

A magyarországi állapotokat tanulmányozva megbizonyosodhatunk arról, hogy a mai kezdeményezések nem csupán felángolások, hanem komoly tudású szakembergárda céltudatos tevékenysége. Ebben a programban egyre nagyobb szerep jut az erdőgazdaságoknak a már meglévő iskolákkal együttműködve, azokat kiegészítve saját oktatóbázisok kialakításával. Az erdei iskoláknak, oktatóközpontoknak úgy biztosítható a tartós megléte, ha azokat hivatalos intézménnyé emeljük. Legideálisabb a minisztériumi szint lenne, hiszen láthatóan fontos területet vállalnak az oktatásból. Jelenleg létük főleg attól függ, meddig van ott az az egy-két lelkes személy, aki pénzeket pályáz, oktat, túrát vezet, programokat szervez, s ezt mind-mind szinte „társadalmi munkában”.

Véleményem szerint az erdei iskolák hosszú távú sikeres működéséhez fontos lenne néhány hasznos, figyelemfelkeltő, tájékoztató és ismertető anyag készítése is, melyekkel három (négy) csoportot céloznánk meg, ellentétben napjaink gyakorlatával. Többnyire csak a szolgáltatásokat igénybe vevők (iskolák, diákok, szülők) számára készülnek propagandaanyagok, reklámok, pedig a szolgáltatókat (erdészek, erdőmérnökök, erdei iskolákban dolgozók, támogatók) is fontos lenne tájékoztatni, tanácsokkal segíteni. Táblázatos formában összefoglalva bemutatnám elképzelésemet.

kolákban is szükség van változtatásokra, hogy versenyképességüket megőrizhessék, és az iskola a piac elvárásainak megfelelően.

Az erdei iskolák működéséről, programjairól is számos anyag készül és jut el (többé-kevésbé) a diákok, illetve a pedagógusok kezébe. Arról viszont, hogy az erdei iskolában dolgozó – többnyire nem tanári, hanem erdőmérnöki diplomával rendelkező – programvezetők, lehetőségeikhez mérten módszertanilag helyesen végzik a környezeti nevelést, sehol nem találtam irodalmat. Úgy érzem, egy ilyen kiadvány elkészítése rendkívül fontos lenne, hiszen tudjuk, ha a nevelés, oktatás folyamán helytelen módszereket választunk, akkor nemcsak, hogy hatástalan lesz a munkánk, de nagyon sokat is árthatunk. Ezen okok miatt elkészítettem – német minta segítségével – egy tömör, kiadványjellegű módszertani segédletet, útmutatót az erdei iskolák számára és az ott dolgozó pedagógiai ismeretekkel kevésbé rendelkezők részére, ami már ilyen formában is hatékony lehetne, de idővel szeretném könyvvé bővíteni. (A kiadványt, melynek terjedelme 20 oldal, természetesen itt nem tudom bemutatni, de az első oldalán található karikatúrát, mely sokat elárul a fűzet tartalmáról, szeretném az olvasó szíves figyelmébe ajánlani.)

Szakmánknak összefogott és jól felépített közönségkapcsolat-fejlesztési munkára van szüksége. Ezzel részben sok évtizedes elmaradását tudja majd pótolni, részben pedig az új társadalmi folyamatoknak részesévé és nemcsak kullogó követőjévé válik. A kívánt célnak nagy hatékonyságú eszköze lehet az Erdészeti Erdei Iskola Hálózat. A gyerekek környezeti nevelésével foglalkozó pedagógusok helyezzenek nagyobb hangsúlyt a magyar erdők ismeretére és megszerettetésére. Értékeljék reálsan az erdészszakmát. Próbálják megteremteni azt a harmóniát a fejekben, ahol békésen megfér egymás mellett az erdők féltése és a fából készült berendezési tárgyak szerepeltete.

Mátyás Katalin

okl. erdőmérnök, erdőmérnök-tanár

CÉLCSOPORT	ESZKÖZÖK
1. Erdei iskolák – vezetői, – alkalmazottjai, segítői számára	– útmutató erdei iskolák számára – ismertető az erdei iskolákról – ismertető az Mo.-i oktatási intézményekről
2. Óvodák, iskolák – óvodások, diákok, hallgatók, – pedagógusok számára	– az erdei iskolákról készült összefoglaló, ismertető könyv – az erdei iskolák évente aktualizált címlistája (külföldieké is) – színes reklámanyagok a diákok számára
3. A felnőtt lakosság számára	– ingyenes programajánlatok – reklámanyagok, tájékoztatók – ingyenes nagycsaládi túravezetés
4. Támogató szervezetek, cégek, vállalatok	– ismertető az erdei iskolák működéséről, hatékonyságáról – szóróanyagok, füzetek, melyekben a támogatást nyújtók is szereplnének (persze nem túlhangsúlyozva) írott vagy képi formában

A felsorolt, ajánlott lehetőségek közül számos már megvalósult és alkalmazzzák az erdei iskolák. A legáltalánosabb a szórólapok, reklámanyagok készítése és terjesztése. Ezek ma már szinte kifogástalan formában jelennek meg, színesek, jól áttekinthetők, képeket és csalogató ígéretek tartalmaznak. Egyedüli hibája ezeknek az anyagoknak (véleményem szerint), hogy kicsit személytelenek és nem specifikusak, vagyis a nagy tömegeket célozzák meg, ahe-

lyett, hogy az általam felsorolt célcsoportok szerint más és más témákra helyezve nagyobb hangsúlyt, pozitívabb eredményt érnének el, megfelelően alkalmazott marketing és közönségkapcsolati (PR) eszközökkel.

Oktatás és marketing: két, látszólag egymással semmi összefüggést nem mutató fogalom, mégis megvalósítható egyfajta tartalmi kapcsolat e két terület között (és a jövőre nézve törekedni is kell erre). Az is-